

FRAN MILČINSKI

GOSPOD
FRIDOLIN ŽOLNA
IN NJEGOVA
DRUŽINA

Bird Publisher, 2012

O tej e-knjigi

Naslov izvirnika:

Gospod Fridolin Žolna in njegova družina
Fran Milčinski

Fran Milčinski, 1923
Copyright © Bird Publisher, 2012

Založba:
Bird Publisher
DP, založništvo, d. o. o.,
Levčeva ulica 13,
1234 Mengeš

E-pošta: info@bird-publisher.com
www.bird-publisher.com

Za založbo: Damjan Plut
Oblikovanje: Grafiza

E-knjiga narejena: decembra 2012

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-7(0.034.2)

MILČINSKI, Fran, 1867-1932
Gospod Fridolin Žolna in njegova družina [Elektronski vir] / Fran Milčinski. -
El. knjiga. - Mengeš : Bird Publisher, 2012

Način dostopa (URL): <http://www.bird-publisher.com/>

ISBN 978-961-279-522-1 (pdf)
ISBN 978-961-279-523-8 (mobi)
ISBN 978-961-279-524-5 (ePub)

264541440

Avtorske pravice in licence

Vse pravice pridržane. Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam.

Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod te e-knjige vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili.

Če berete to knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod te e-knjige. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevat in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

Naredba št. 5742.....	6
O otiščancu in vremenski brigi.....	11
Muhe.....	14
O kozici, slovnici in blagostanju.....	16
Kolektivna razstava slikarske klape »Odojak«.....	19
Kleveta.....	21
Realna ponudba.....	24
Revmatizem.....	27
Zaradi moje petdesetletnice.....	29
Kravji zvonec.....	31
Podgane.....	34
Smrtna kosa.....	36

Naredba št. 5742

Da pričnem stvar od kraja: nisem bil pa trdim, da tudi sedaj ta hip nikakor nisem brez stikov z vlado. Ne le kot državljani in davkoplačevalec vobče! Marveč so stiki moje malenkosti z visoko vlado določnega in osebnega značaja, da, v določeni smeri – pomni, v določeni smeri! – celo prijateljski in prisrčni.

Duševni sem delavec in ni da bi se z omenjenimi stiki ponašal. Toda nimam povoda pa nimam niti pravice, zatajevati dejstev, ko je stvar tako rekoč zgodovinska. So pa tudi osebni oziri na lastni ugled, ki takisto zahtevajo čim temeljitejšo razjasnitev položaja.

Torej tiste dni je točil Jernač na Poljanah Štajerca. Dobrega, prav dobrega. Zdaj to lahko razodenem odkrito in brez kvarnih posledic, ko ga je že potočil. Kapljica rezka, da ti je pršela v nos, dehteča kakor reseda, ne preveč kislja, ravno prav močna, prijetna duši in jetrom, skratka pravcati balzam vsemu notranjemu človeku. Bilo je tiste dni pri Jernaču od jutra do pozne noči gostov kakor čebel v panju in so drug nad drugega glasno in s poudarkom grajali štajerca, ga devali v nič in ubogega Jernača zmerjali kakor psa, da se upa in za drag denar toči neusmiljeno to brozgo – toliko da ga niso vrgli iz lastne gostilne. Pa so bili navedeni izbruhi očitne ogorčenosti docela umestni in celo potrebni, zakaj v Jernaču, dasi drugače ni bil napačen človek, so tičali neugnani krčmarski instinkti. Če si privoščil le količkaj hvale njegovemu vinu, že mu ni dala vest, da ga ne bi pri tej priči po vseh pravilih umnega kletarstva zmešal in izprevrgel. In se res ni dalo drugače odpomoči zavržnim njegovim nagonom nego s čim krutejšo oceno njegovega blaga.

Pri Jernaču sva torej bila jaz in častivredni član visoke vlade, v čigar osebnosti se je udeleževal, in kakor trdim, se udeležuje še vedno skrajna poudarjeni stik med mojo malenkostjo in vlado. No in od Jernača sva jo ubrala po stari šegi še v kavarno Beograd in se spominjam natanko, kako se je vse pričelo in vrstilo, tako natanko, kakor da se je zgodilo včeraj – ničesar nisem pozabil.

Tema je bila kakor v kozjem rogu. Zrak svež kakor gorski vrelec, vendar ne brez nemih pozdravov in obetov z gorkejšega juga – zima z nado pomladi. – Jaz sem duševni delavec, dovezeten za tajinstveni čar noči – o, pardon! ...

»Kam pa siliš v drevo? Bolj na desno se drži!« je rekel prijatelj, dični član in predstavnik vlade.

»Hvala! Res, drevo je. Oko ga ne vidi, ali čutita ga nos in koleno. Bodi si! – Prelestni čar noči! Utopljeno v neprodirno temo spi življenje kakor Vineta na dnu morja – (čof v lužo!) – neskončni molk ga pokriva z mehko odejo iz črnega baržuna – (tof v luknjo!) – ali pod molkom, na dnu teme, vendar polje gorko življenje ...«

»Kam pa riješ tjakaj v zid?« me je opozoril odlični član vlade. »Tukajle se primi za moj rokav, drugače se primeri in porušiš kako poslopje preko namer novega stavbnega načrta, ko ti je nočaj ulica preozka.«

Odbil sem ost, ki je tičala v njegovi besedi.

»Jaz sem duševni delavec,« sem dejal, »ti si pa vlada – ostaniva vsak pri svojem področju! Pusti mene in vprašanje, ali je ulica dovolj široka zame ali ni – izvoli se pa brigati za vladanje! Sonce svobode je vzšlo in z zlatimi svojimi žarki obseva vesoljno Jugoslavijo. Le tukaj, v središču Slovenije, v naši Meki, kamor se verno obračajo vse oči, tukaj tičimo še v temi tako globoki, da niti

pod starim neredom ni bila hujša. Glej, po vsej daljni poti od Jernača do kavame Beograda ne ene luči! To je evropski škandal! Tu blagovoli vladati! Jaz sem le duševni delavec – ali na tvojem mestu bi v zbranem svetu vlade vstal in odkrito razložil svoje stališče. Tako mi Boga! Kaj si naj mislijo o nas bratje Srbi, kaj francoski oficirji in kaj angleški kardinal! – Uradna komisija bi morala semkaj na lice mesta, pa ne podnevi in v avtu, ampak ponoči in peš, z inženirjem in izvedenci, da se nedostatki ugotové in storé potrebni ukrepi!«

»Fej te bodi!« je zdajci vzkliknil čislani predstavnik vlade in si po tleh brusil podplat, »v kakšnega vruga gnusnega sem pa stopil sedajle? – Res je škandal. —«

Še si je brisal čevlji ob robih in zraven prhal skoz usta in nos, potem je dejal: »Čakaj, duševni delavec, tvoja bo obveljala! Tole bova res uredila – toda vedi, brez komisij in izvedencev, saj ni smo biro – ampak demokrati.«

In ko sva dospela v kavarno, je jadrno zahteval kavo in pisemskega papirja. Kavo je zvrnil vase; na papir pa urno nekaj zapisal in ga vtaknil v zavitek, ena dve ga je obliznil, tri štiri zalepil, potem je pismo izročil meni: »Ti si duševni delavec, nimaš kaj opravila, pa nesi tole jutri dopoldne v uredništvo Uradnega lista!« – Vzdihnil je: »Noč in dan dela človek, pa še zabavljajo ljudje, da se nič ne zgodi.«

Prevzel sem pismo in ga naslednje jutro navsezgodaj oddal. Storil sem to brez obveznosti, do cela prostovoljno – toda rad, iz iskrene ljubezni do matere domovine, ki gotovo ne bo pozabila svojega sina, kadar bo delila agrar ...

Jedva je preteklo štiriindvajset ur, že smo brali v Uradnem listu:

Št. 197.
Naredba.

Ulica od Jernača do kavarne Beograda mora biti vsako noč razsvetljena.

Poverjenik.

Duševni delavec sem – pojavi izven sveta lepih umetnosti mi vobče ne zbujaajo zanimanja. Ali priznati moram, da me je kratka ta naredba navdala s pristrčnim zadovoljstvom liki najlepša pesnitev. Kajti videla se mi je preprost, toda zanesljiv glasnik reda, ki nam ga treba, da na njegovem temelju zgradimo ponosno stavbo istinite moderne kulture.

»Ulica od Jernača do kavarne Beograda mora biti vsako noč razsvetljena!«

Kratko, toda točno, jasno, zgledno! Z novimi možmi je prišel nov duh v zakonodajo in glej, novi duh si je že našel novo obliko! – Veselilo me je in sem bil ponosen, da sem kolikor toliko sodeloval pri tem zakonodajnem činu.

Vsekako je bila naredba velepomemben dogodek prve vrste.

Edino, kar mi je grenilo zadovoljnost, je bila okolnost, da je ulica ostajala v temi slej kakor prej, – tretji dan – peti dan – čakal sem ves teden: temà.

Izprevidel sem: v zamotanem mehanizmu vladnega ustroja nekaj ni v redu.

Šel sem nad prijatelja, predstavnika vlade.

Imel je obilo posla. Najprej se predmetnega dogodka ni spominjal. Rekel je, da je že toliko izdal naredb, da bi moral imeti glavo kakor polovnjak, ako naj bi jih vse nosil v glavi. Tudi so se mu

zbujali pomisleki, ali ne spada cestna razsvetljava od Jernača do kavarne Beograda pravzaprav v drugo poverjeništvu. Skraja da je pač delal vsak poverjenik, kar mu je prišlo v roke – zdaj pa so se področja že nekoliko razdelila – in ne bi bilo napak vprašati vratarja: ta pošilja stranke vsako na svoj kraj, ta nemara najbolje pozna razdelitev ... Sicer pa, je dejal, se tudi njemu vidi stvar važna ... in ker je baš on sprožil to stvar ... in saj smo demo- in ne birokratje ...

Pa je odtrgal košček ovojnega papirja, oslinil svinčnik in napisal novo naredbo. »Bom pa še onega tovariša podpisal,« je rekel, »v čigar področje morebiti stvar spada. Da ne bo razžaljen.«

Meni je bil več ta njegov ukrep. Ne morebiti zato, ker se je s tem že v kali in temeljito udušila sleherna možnost kompetenčnega spora – na take stvari tedaj kot duševni delavec in vladnih poslov še manj vajen niti mislil nisem – ampak menil sem, dva podpisa vsekakor bolje držita nego eden sam.

Tako sem tedaj v službi troedinega našega naroda vnovič stopal v uredništvo, in kar je svet drugi dan čital v Uradnem listu, je bilo sledeče:

*Št. 603
Naredba.*

Naredba št. 197 velja v polnem obsegu. Z ozirom na imenovano naredbo in dodatno k njej se odreja in odredi, da se ji je pokoriti brezpogojno.

In dva podpisa.

Brez ovinka priznavam: vpogled v zagonetni obrat kolesja naše vlade, ki se je one dni nudil nevajenim mojim očem, me je navdal z občudovanjem. Kak ponos, voditi usodo države, osrečevati milijone! Delo, vredno najboljših glav! Niti duševni delavec se mu ne bi smel odtegniti. To je moje prepričanje.

Čas je šel svojo pot. Jernač je potočil štajerca in je imel sedaj na pipi dolenjca, ki so ga jako hvalili, pa se navzlic obilni in glasni hvali žal ni maral izprevreči v svoj prid – pot od Jernača do kavarne Beograda pa je bila slej ko prej temna kakor Egipt za časa Mojzesovega.

To me je grizlo. Čutil sem se prizadetega, odgovornost se mi je oglašala v grudih in sem stvar premišljeval. Dejal sem: Nekaj je gnilo v državi danski! – in zdelo se mi je, da sem uganil, kje tiči stržen uljesa.

Šel sem nad Uradni list.

»Gospod urednik,« sem rekel, »tako in tako – naredbe se ne izvršujejo, javni blagor je ogrožen, opravičite se!« – in sem mu imenoval številki onih dveh naredb.

Mož je prebledel. Tresli sta se mu roki, ko je iskal naredbi, in sem mu moral pomagati. Potem ju je prebiral in ju prebral vsako gotovo vsaj petkrat, to pa črko za črko.

Oddahnil se je. Izjavil je, da je vse v redu, in je bilo videti, kakor da se šteje užaljenega.

»Tako?« sem rekel. »Lep ste urednik! V redu! Kako naj je naredba v redu, ako se ne izvršuje?«

Zmajal je glavo in začuden vprašal, zakaj in čemu naj se izvršuje naredba in ali je to potrebno.

Povabil sem ga, naj izvoli preudariti svoje duševno stanje, ki mu dopušča tako vprašanje. »Petkrat ste prebrali naredbo, prosim, preberite jo še šestič ... »se odreja in odredi, da se ji je pokoriti brezpogojno!«

Še je zmajeval glavo, še je sukal v rokah naredbo in jo ogledoval, končno se je vdal toliko, da je priznal možnost, da tvori ta naredba z ozirom na svoje besedilo izjemo in se ji je nemara res treba pokoravati.

Nenadoma pa se je nečesa domislil.

Privlekel je iz predala papirje, jih razgrnil pred mano in izjavil, da se drži svoje službene pogodbe, kakor je ondukaj zabeležena. Po tej pogodbi, je dejal, je odgovoren le za pravopis in tisk. Drugo mu nič mar! – Ako vladi, je dejal, sedanja pogodba več ne zadošča, jo seveda lahko izpremeni. Ali on, urednik, takoj izjavlja, da brez povišanja plače, in sicer vsaj za dvajset kron na mesec, ne prevzame povrhu še odgovornosti za izvrševanje njenih naredb. – In je vihal nos.

Rekel sem, da si stvar preudarim. Položaj se mi je videl dovolj razjasnjen, pa sem krenil na vlado.

Tako stvar ne gre! Javni blagor zahteva, da se naredbe tudi izvršujejo. Če ne zlepa, pa zgrda! Vlada ima sredstva in pota in mora skrbeti, da se njena volja, razodeta v naredbah, tudi udejstvi! – Literatu, ki je umetnik zaradi umetnosti, temu lahko zadošča, da kaj napiše in za to prejme honorar, kolikor ni že izčrpan po predujmih. Ali vlada ni literat, vlada se nikakor ne more zadovoljevati zgolj s tem, da kaj napiše ...

To sem razodel prijatelju pri vladi.

Razburjal se je. »Vse vkupe vržem od sebe!« je dejal. »Samo škodo imam od vladanja. Oteparam se noč in dan z naredbami, doma mi pa komi prodaja cikorijo v izgubiček. Petsto bi bil lahko zaslužil pri partiji, pa sem jih le tristo, tako da imam čistih dvesto očitne izgube!«

Razložil sem mu, kaj bi bilo po mojih mislih ukreniti.

Odgovoril mi je: »Naredi, kar hočeš, jaz sem že vsega sit!«

Kar sem vzel na znanje.

Smatral sem pa za nujno potrebno, da sem se pri tej priliki dotaknil še nastopne okolnosti. Moje razmerje z vlado, sem dejal, da zahteva razjasnitve in ureditve. Opravljam vladne posle, dam jim svete, imam zanjo pota in konference – dekreta pa nimam nikakega v rokah. To je nedostatek, iz katerega se lahko rodé zapletki z nedoglednimi posledicami. Duševni delavec sem, ljubim prostost, ne dam se rad vprezati v igro. Ali če kliče domovina, sem dejal, sem pripravljen, se ji žrtvovati in se posvetiti njeni službi.

Nato je predstavnik vlade, moj prijatelj, izjavil, naj se žrtvujem in posvetim – in je pogledal na uro.

»Dobro!« sem dejal. »Toda upoštevati je reči in razmere. Prvi so seveda invalidi. Vse slabše službe so pridržane invalidom. Invalidom ne maram odjedati služb. Slabše službeno mesto tedaj zame ne prihaja v poštev!«

Rekel je, da mu je vse prav in da mora v prodajalno.

Zagotovil sem mu, da je lahko odslej brez skrbi, ker je stvar v večjih in varnih rokah, in sva se lepo poslovila.

No in potem sem, kakor me je pooblastil, sam sestavil naredbo, kakršna se mi je videla potrebna v končno ureditev zavoženih razmer v naši mladi državi.

Bil sem v dvomih, ali jo gladko sprejme Uradni list in ali ne bo treba še nadaljnjih potov in besedi. Skraja se je urednik res upiral priobčitvi, to pa s svojega, kakor je rekel, zanj edino odlo-